

Protagonistes Directora de Top Secret Rosies

Karina Gibert

“Que les dones no facin carreres tecnològiques no és una tria lliure”

Laia Bruguera
BARCELONA

Fa anys que Karina Gibert, catedràtica de la UPC i directora del centre d'investigació Intelligent Data Science and Artificial Intelligence (Ideai), treballa per reduir la bretxa de gènere en el món de la tecnologia. Ha fundat diverses comissions de gènere, entre elles la del Col·legi Oficial d'Enginyeria Informàtica de Catalunya (Coeinf), i ara dirigeix la plataforma de formació Top Secret Rosies, que s'adreça a noies que han cursat carreres Steam i volen optar, com ella va fer fa trenta anys, pel sector tecnològic.

Encara avui hi ha quatre vegades més homes que dones amb estudis superiors relacionats amb tecnologies digitals. El tema de les vocacions en tecnologia ens preocupa molt, sobretot segons en quina especialitat. Si tenim un 25% de dones en carreres tecnològiques, la xifra baixa fins al 12% en el cas d'enginyeria informàtica, per exemple, que és a la cua. Això passa a tot el món, és sostingut en el temps i s'explica per una confluència de molts factors.

Quins són els factors més importants?

Des que són petites, les nenes estan rebent un missatge familiar, escolar, sistèmic, social i mediàtic que els assigna un rol molt determinat i tot això genera un caldo de cultiu que fa que ja de ben petites comencin a potenciar interès per les activitats socials i de cures, les que s'associen a aquest rol de mares de família. Es va forjant una predisposició a desinteressar-se per la tecnologia i hi ha pocs elements que trenquin aquest missatge, des dels regals que reben fins als anuncis

de publicitat. A això s'hi ha d'afegir que rarament surt per la televisió una dona tecnòloga famosa en qui es puguin emmirallar i que en l'entorn més immediat tampoc troben referents. Si ningú trenca tot aquest pes sistèmic, les nenes tenen menys tendència a decantar-se per carreres tecnològiques. Però no crec que sigui una tria lliure. Quan escull dins d'un context que t'ha portat a identificar-te amb un estereotip, aquesta elecció ja no és lliure.

Això va canviant?

Des de la Facultat d'Informàtica de Barcelona i les comissions de gènere que porto piquem pedra de manera intensiva i pràcticament cada dia i, per sort, hi ha molts moviments que s'han activat. En enginyeria informàtica tenim avui un 12% de dones, però és que fa tres anys eren un 7%, i això significa que comencem a veure els efectes de les campanyes que fem. Nosaltres treballem a dos nivells: anem a les nenes, tan petites com puguem, per inspirar-les i fer que no es desvinculin de la tecnologia, i treballem per fer visibles les dones que ja tenim al sector per generar referents. També ens movem perquè puguin trencar el sostre de vidre i assolir posicions de lideratge més visibles i acompanyem les que han fet el pas perquè no abandonin. Ser l'única mirada femenina en un món tan masculí cansa i a vegades desanima.

L'administració fa prou per lluitar per la bretxa de gènere?

Reduir la bretxa és una de les línies del Departament de Polítiques Digitals de la Generalitat i també ho té a l'agenda el Ministeri d'Afers Econòmics i Transformació Digital. El govern ha assumit els Premis Dona TIC, que parteixen de l'Observatori Dona, Empresa i Economia de

la Cambra de Comerç de Barcelona, i el Departament d'Educació, el Dia de la Dona i la Nena a la Ciència, envia científiques als instituts per fer xerrades motivacionals i crear referents. Ara està ple de moviments de dones que agitem la coctelera i també algunes coses institucionals. Hem fet un gran pas, que és que tothom té present aquest problema i està sobre la taula, el que falta és que s'hi posin els recursos necessaris per solucionar-lo. El 80% de l'activitat prové dels esforços voluntaris de moltes dones que un dia vam obrir els ulls.

Què causa, majoritàriament, aquest 'clíc'?

El més habitual és normalitzar-ho tot, però un dia tens una revelació i identifiquem les coses que et passen no pel fet de ser millor professional o pitjor, sinó pel simple fet de ser dona. És per això que la majoria de dones que treballem per reduir la bretxa ho fem quasi com una militància, perquè estem convençudes que és una feina molt important, però seria molt convenient que hi hagués recursos de sistema.

Falten recursos i també incorporar la perspectiva de gènere arreu?

Exacte. És que de vegades fa falta en coses que no et pots ni imaginar, com per exemple en la redacció d'una oferta de feina. Està estudiat que si un home compleix el 60% dels criteris que es demanen, s'hi presenta, mentre que les dones només ho fan si compleixen entre el 80 i el 90% del que es demana. Per tant, si això no ho tens en compte i fas un anunci de màxims encara que en tindries prou amb un cert nucli, sense tenir-ne ni idea faràs que directament les dones no s'hi presentin. Si quan planteeges les coses no tens clar quina és la manera amb què les dones reaccionen i no la tens en compte

en la forma com comuniquem o dissenyem o en l'espai que els reserves, et pots trobar que no n'hi hagi tot i que estiguin molt capacitades. Encara falta molta cultura, no hi ha prou formació en perspectiva de gènere en els llocs directius i executius. I després hi ha persones de molt bona voluntat que et diuen que aquell mes ja han fet dues accions de gènere. Costa transmetre que no n'hi ha prou amb unes quantes activitats específiques, has d'incorporar la perspectiva de gènere de forma transversal i tenir-la present sempre.

El curs virtual en intel·ligència artificial adreçat a noies que ha posat en marxa la UPC i SokoTech es titula “Top Secret Rosies”, en honor a sis pioneres en la computació que, a mitjans del segle XX, es van encarregar de la programació del primer ordinador totalment digital. Com és que no coneixem històries com aquesta?

Van ser les primeres programadores d'un ordinador important, l'Eniac, i entre altres coses van inventar els conceptes de rutina i aplicació informàtica, poca broma. És freqüent, i encara passa, que hi hagi dones molt potents que fan aportacions molt rellevants però que després són oblidades i invisibilitzades perquè tot el mèrit se l'emporten els homes del seu equip. Aquesta és una de les coses que fem a DonesCoeinf o a DonesIAcat, aprofitar qualsevol excusa per fer visible talent femení que s'ha ignorat al llarg de la història. A la comissió de Dones del Col·legi Oficial d'Enginyeria Informàtica de Catalunya vam aconseguir canviar el premi al CIO de l'any i ara es diu Joan Clarke, en honor a la matemàtica que va acompanyar l'equip d'Alan Turing durant tota la seva recerca, fent grans aportacions.

La catedràtica Karina Gibert, fotografiada a la Universitat Politècnica de Catalunya ■ JOSEP LOSADA

Un dia obres els ulls i t'adones de tot el que et passa no pel fet de ser millor professional o pitjor, sinó pel fet de ser dona

A Catalunya tenim un molt bon ecosistema en intel·ligència artificial però patim una fuga de talent enorme

Parlem del curs Top Secret Rosies. Quin és l'objectiu?

És un projecte molt ambiciós que vol incrementar el talent femení en les àrees tecnològiques, en particular en intel·ligència artificial (IA). Hi ha una qüestió perversa que és molt important que tinguem en compte, i és que tots els estudis internacionals diuen que el 2025 més d'un 85% de les feines seran en l'àmbit tecnològic. Anem a un món on tenir una formació tecnològica et permetrà situarte bé en el mercat laboral i les dones no hi són perquè no es formen per tots els temes que hem comentat, així que jo veig un risc d'exclusió laboral per raó de gènere d'aquí a molt pocs anys. Hem trigat vint segles a sortir de la cuina i és important que les dones no ens excluïem ara del món de la tecnologia perquè ens hi relacionarem molt en els propers anys i perquè és un camp molt prometedor per tenir una carrera professional d'èxit.

La formació va dirigida a noies que estan cursant el darrer curs o s'han graduat recentment en una carrera Steam. A mitjà termini treballarem en més fronts perquè, per exemple, volem augmentar el nivell de cultura general que té la població en aquest àmbit, però vam creure que el que podria impactar més ràpidament era començar per fer formació en intel·ligència artificial a noies a punt d'acabar la carrera. És formació per a dones feta per dones, les dones d'Ideai, amb aquesta mirada femenina tan necessària. Hem tingut cinquanta interessades i n'hem seleccionat vint, que han fet el curs i després un *challenge* amb el suport d'empreses del sector. Les que guanyen tenen una beca per fer el màster oficial en IA que tenim a Catalunya, coordinat per la UPC, la UB i la URV. De tota manera, totes han tingut trobades

amb tecnòlogues i amb empreses i segurament hi haurà sinèrgies més enllà de si guanyen el *challenge* o no.

En aquest curs, es parla de la IA aplicada sobretot al sector de la salut, el benestar i la qualitat de vida. Per què?

Quan vaig als instituts i pregunto què pensen que fan els informàtics, les joves em parlen d'un programador despenjat que treballa en un búnquer menjant sobre el teclat. S'ha de fer molta pedagogia per transmetre bé què és la nostra professió. Evidentment hi ha perfils de tot tipus, però una de les coses que reivindicuem és que pots fer una activitat molt important en salut o psicologia o lluitar contra el canvi climàtic des d'una posició de tecnòloga.

En el curs insistiu molt en el tema de l'ètica al voltant de la intel·ligència artificial. Se'n parla prou?

El ganivet és una tecnologia molt primitiva però que va canviar el món. Si l'uses com a eina de cuina és beneficiós per a la humanitat i genera progrés, però quan algú l'agafa per matar és molt perillós. La tecnologia és neutra, tu la dotes de més o menys ètica en funció del seu ús. El mateix passa amb la IA. A la Xina i els Estats Units és diferent, però totes les estratègies europees tenen sobre la taula construir un marc ètic de desenvolupament d'aquesta tecnologia que marca que es vol una IA centrada en la persona, pel bé comú i orientada a disminuir les desigualtats socials. A Catalunya, al desembre es va crear l'Observatori d'Ètica en IA, de la qual formo part en qualitat de membre del consell assessor.

Què s'ha de vigilar?

Tu pots oferir una app gratuïta amb recomanacions d'estil de vida saludable,

Experta en IA

Enginyera informàtica especialista en intel·ligència artificial i ciència de les dades, Karina Gibert és, entre altres coses, directora de l'Intelligent Data Science and Artificial Intelligence Research Center de la UPC i vicedegana de presidència del Col·legi Oficial d'Enginyeria Informàtica de Catalunya. El sostre de vidre no l'ha frenat, però sí que sent que ha arribat més tard que els seus companys només pel fet de ser dona. "Un dia t'adones que en vint anys no t'han convocat mai a un tribunal de tesi de màster, per exemple; és un tema d'invisibilitat", reflexiona. Des que fa uns sis anys va "obrir els ulls", lluita per reduir la bretxa de gènere al sector tecnològic. Ara porta la direcció científica de la plataforma de formació Top Secret Rosies, que en una primera fase s'adreça a noies que volen aprofundir el camp de la intel·ligència artificial.

però si la companyia aprofita les teves dades per crear un perfil i fer-te publicitat tendenciosa... I què passa si el perfil serveix per decidir si t'agafen o no per a una feina o si una asseguradora t'accepta o no? S'ha de promoure un desenvolupament del sector ètic des de la base i, paral·lelament, la població ha de tenir un cert nivell de consciència de què significa la IA i quines conseqüències pot tenir. La gent ha de saber què fa quan es baixa una app i què autoritza quan clica una cosa o una altra. També volem ajudar a elevar aquest nivell de cultura general.

Quines fortaleses i mancances té el sector de la IA a casa nostra?

Malauradament, encara patim una fuga de talent enorme i calen mesures, no ja per recuperar el talent de fora, sinó per retenir el local. Per la banda positiva, Catalunya és un territori petit però molt emprendedor, amb moltes *start-ups*, però també amb multinacionals que fan de tracció en el teixit. Tenim una comunitat científica en IA molt consolidada des fa molts anys i reconeguda a nivell internacional. Com que també hi ha incubadores i fons d'inversió, tenim totes les potes per aconseguir que el nostre ecosistema es pugui convertir en un *hub* d'IA líder del sud d'Europa. Per això és molt important la feina del pla estratègic d'IA, que vol endreçar i ajudar el sistema perquè creixi. Com sempre, el problema és la inversió, que està molt lluny de la d'Europa i encara més de la dels EUA i la Xina. Però sempre hem anat amb una sabata i una espadanya respecte al món i tot i així tenim un ecosistema que ja és competitiu i destaca molt en salut, sostenibilitat o mobilitat, entre altres. És molt interessant veure com un territori tan petit i amb tan pocs recursos ha aconseguit aquesta línia de modernitat tan gran.